

Гайданка Євгеній Іванович, кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології і державного управління,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна
e-mail: yevheniy.haidanka@uzhnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8112-2090

«ЯКІСТЬ» ДЕМОКРАТІЇ В ПОЛЬЩІ В ОЦІНЦІ ЕМПІРИЧНИХ МОНІТОРИНГІВ¹

У статті проведено політологічний аналіз проблемних аспектів демократичності політичного режиму у Польщі після вступу до Європейського Союзу (моніторингу Freedom House та V–Dem). Визначено взаємозв'язок між домінуванням «Право і справедливість» і погіршенням показників ліберальної демократії. Указується на умовність емпіричних моніторингів демократизації через високий вплив на ступінь демократичності факторів міжнародного середовища.

Ключові слова: Польща, демократизація, Freedom House, Nations in Transit, V–Dem, «Право і справедливість».

Постановка проблеми. Поступова демократична деградація Угорщини завдяки «орбанізму», розквіт попупізму в Чехії, криза традиційних політичних ідеологій і поляризація партійного простору в Словаччині останнього десятиріччя стали свідченням зміни загального формату центральноєвропейської демократії. Не став винятком й ще один член Вишеградської четвірки – Польща, у якій завжди міцними були традиційні цінності, а відтак консерватори змінювали при владі один одного. Домінування політичної партії «Право і справедливість» у виконавчих і законодавчих інститутах влади породжує нові загрози побудови гібридно-авторитарної моделі на зразок угорської. Сучасна Польща знаходиться напередодні чергових парламентських виборів восени 2023 р., які стануть іспитом на міцність для польської демократії. За оцінкою більшості західних експертів, демократія в Польщі глибоко «хворіє», знаходячись на межі гібридності. З іншого боку, унікальність польської

¹ Дослідження проведено у рамках проєкту «Тренди демократії та євроскептицизм у Польщі» (Університет імені Кардинала Стефана Вишинського в м. Варшава) за фінансової підтримки Міжнародного Вишеградського Фонду.

The research was carried out within the framework «Democracy Trends and Euroscepticism in Poland» (Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw) funded by International Visegrad Fund

демократичної моделі полягає в специфічному синтезі європейськості й природнього консерватизму. З'ясування специфічних «якостей» демократії в Польщі можливе через оцінку даних провідних світових емпіричних моніторинрів. За основу політологічного аналізу взяті дані найбільш відомої світової моніторингової організації Freedom House, а саме моніторинг Nations in Transit, адаптований до постсоціалістичних (пострадянських) країн, та експериментальний компаративний політологічний проєкт від шведсько-американських дослідників Varieties of Democracy (V-Dem).

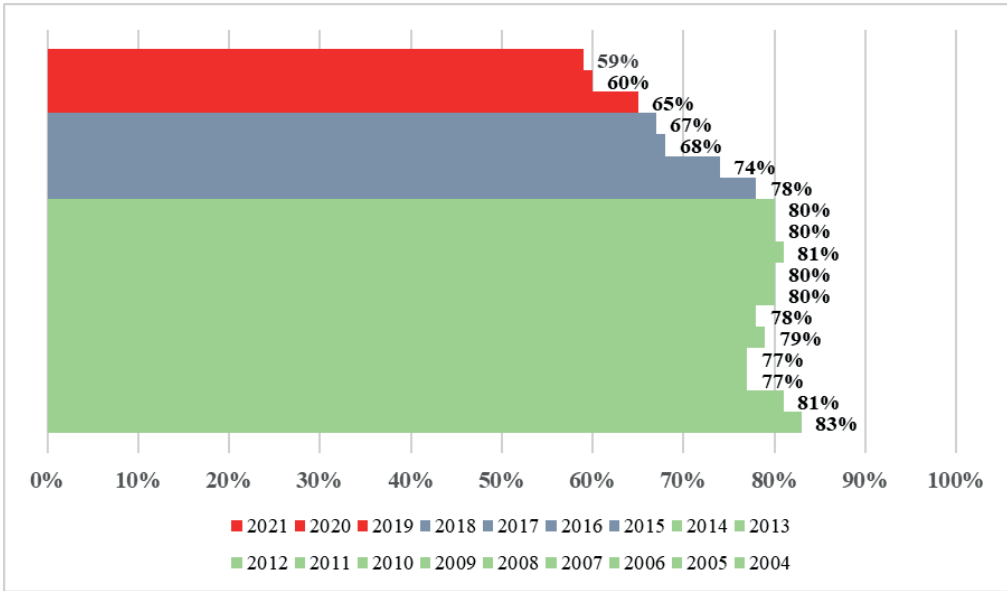
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження трансформації центральноєвропейської демократії в останні десятиріччя є предметом наукового зацікавлення не тільки вітчизняних, але й західних науковців-політологів. Пошук траєкторій демократичності, зокрема Польщі, широко висвітлений у працях О. Ткача [1], М. Марчука [2], Д. Шевчука, В. Лебедюка та інших. [3], Б. Паят-Патковської та Я. Поспішілової [4], А. Гржимала-Бассе [5], М. Бернхарда [6], С. Горонзьяк [7] та П. Бураса [8]. Констатуємо, що аналіз поточного стану й визначення перспектив демократії в Польщі (у тому числі через протікання електоральних циклів) й надалі залишається актуальним у політичній науці.

Формулювання цілей. Основна мета статті полягає у визначенні через оцінку програмами світових моніторингових організацій Nations in Transit та Varieties of Democracy інституційних особливостей регресу демократії в сучасній Польщі.

Виклад основного матеріалу.

Мейнстримовий Freedom House та Польща в ньому. При порівняльному аналізі «якості» демократичних інститутів у Польщі останніх десятиліть помітна негативна (спадна) динаміка демократичних трансформацій. Експерти як Freedom House у рамках програми Nations in Transit, так і V-Dem однакостайні в поступовій деградації польської демократії протягом останніх років. Стан відвертого демократичного регресу був для польської еліти й суспільства явищем нетиповим, особливо якщо згадати адаптаційний період Польщі після вступу до Європейського Союзу. Відповідно до моніторинрів Nations in Transit, у період 2004–2014 рр. ефективність і якість польської демократії коливається в межах 77–83%, що є підтвердженням необхідного рівня консолідованої демократії. З 2014 р. в країні розпочинається систематичний демократичний регрес і навіть, за даними останнього моніторингу, (2021 р.) Польща жодного разу не змогла покращити цю ситуацію (Рис. 1). При цьому регрес виглядає як закономірний, а не ситуативний, і наразі Польща відповідає тільки 59% демократичності, що суттєво наближає її до стану «гібридності» політичного режиму. Експерти Freedom House відзначають

восьмий рік поспіль беззаперечно погіршення демократії в Польщі й фіксують найнижчий показник за останні понад 30 років [9].

Рис. 1. Динаміка політичного режиму в Польщі за даними моніторинрів Nations in Transit (2004–2021 рр.)

Ресурс: розраховано автором на основі даних Freedom House – Nations in Transit, 2022 [9].

Відповідно до показників та експертних оцінок Nations in Transit можемо виділити три етапи динаміки польського режиму після приєднання до Європейського Союзу.

1. Стагнація, тобто сталий режим консолідованої демократії, в інституційних рамках якого Польща функціонує, починаючи з першого року вступу до Європейського Союзу (2004 р.) й до початку політичного домінування партії «Право і справедливість» (передвиборча кампанія 2014 р. й подальша перемога на виборах до Сейму 2015 р.). Тут доречно буде згадати високофункціонуючий рівень сталої демократії Польщі ще через інерцію підготовчого етапу до вступу в ЄС. Фактично реформи, які закладались у Польщі з метою виконання вимог ЄС (передусім зміни в правовій площині) та полегшення адаптації постсоціалістичної країни в колі європейських країн, працювали ще декілька років поспіль. Електоральний триумф партії «Право і справедливість» на виборах 2015 р., коли партія отримала понад 50% депутатських місць у Сеймі, виглядав загрозливим для перспектив демократії на рівні політичної

системи¹. Наступні роки підтвердили деякі з можливих загроз інституційної демократії в Польщі.

2. Перехідний стан, тобто балансування Польщі на межі режиму консолідованої демократії й напівконсолідованої демократії. Першою особливістю перехідного стану режиму є чотири роки політичного домінування «Право і справедливість» як у Сеймі, так і на посаді Президента. У 2015 р., окрім більшості у Сеймі, ця політична сила отримала першу президентську каденцію «свого» Анджея Дуди. Друга особливість перехідного режиму полягає в негативній динаміці якості демократії польського режиму: у 2015–2018 рр. показники демократичності Польщі тільки погіршувались. На відміну від попереднього періоду стагнації режиму², в умовах транзитивності Польща швидко наблизилась до стану «напівконсолідованої демократії».

3. Спадна демократія – кінцеве входження Польщі до групи країн з напівконсолідованим режимом. Такий політичний транзит свідчить, що протягом 2019–2021 рр. Польща не тільки продемонструвала суттєве погіршення якості функціонування демократичних інститутів, але й змінила загальний формат політичного режиму. За ці три роки Польщі вдалося продемонструвати найгірші показники за рівнем демократичності режиму за весь період після падіння соціалізму (включаючи важку добу постсоціалізму 1990-х рр. та труднощі входження/адаптації в ЄС на початку 2000-х рр.). У внутрішньополітичному житті «Право і справедливість» зміцнила свої політичні позиції передусім через результати виборів до Сейму 2019 р. та переобрання Анджея Дуди на другий президентський термін у 2020 р.

Очевидно, що найбільшою загрозою польському режиму є його стрімке наближення до групи гібридних режимів. За даними 2021 р., Польщу відділяє від гібридного режиму тільки 9% демократичності, які можна легко подолати на наступних парламентських виборах 2023 р.³

Експериментальний V–Dem як альтернатива емпіричного аналізу демократизації. У випадку з Freedom House дослідницький акцент на визначенні рівня демократичності польського режиму робиться на «демократичну якість» функціонування режиму. Міжнародні політичні процеси розглядаються в кон-

¹ Аналогія з Польщею: негативний досвід домінування ФІДЕС у політичній системі Угорщини призвів до різкого демократичного регресу країни. Консервативна партія на чолі з одіозним Віктором Орбаном отримала в 2010 р. 2/3 всіх парламентських місць. Через декілька років у країні сформувалась специфічна модель угорського транзитивного режиму з відверто авторитарними властивостями – «орбанізм» чи «зомбі демократія» [10].

² У 2005–2014 рр. для країни були характерні незначні прояви погіршення демократії, переважно в окремі роки. Проте вже наступного року ситуація вирівнювалась і Польща поверталась (чи навіть покращувала) попередні показники. Це свідчить про загальний рівень інституційної стабільності демократії в Польщі.

³ Як найбільш поширені варіанти погіршення демократії в Польщі через вибори 2023 р. – це, як мінімум, збереження у Сеймі консервативної більшості «Право і справедливість» чи покращення електоральних результатів правих радикалів на кшталт «Конфедерації» Януша Корвін-Мікке.

тексті світових процесів демократизації. Проте в останні роки все більшої популярності в середовищі експертів порівняльної політології набирає емпірична методологія, запропонована експертами Varieties of Democracy – V-Dem [11]. Дослідники почали аналізувати світові процеси демократизації через ерозію основних інститутів демократії, зокрема прагнення політичної еліти до узурпації влади [12, с. 1107–1108]. Такі випадки часто зустрічаються у середовищі країн Центральної Європи, яким вдалося успішно подолати наслідки постсоціалізму й увійти до західноєвропейських союзів. Політичний парадокс полягає в тому, що регрес демократії, зокрема в орбанівській Угорщині 2010-х рр., виявився не випадковим, а швидше навіть закономірним. Ця закономірність сформувалась через високий рівень суспільної підтримки (легітимності) автократа-популіста. Зменшення рівня політичної конкуренції й високий рівень легітимізації влади популістів призводять до гібридності політичного режиму. На думку експертів V-Dem, починаючи з 1994 р. (початок т. зв. «третьої хвилі авторитаризації» у світі), орієнтовно 68% випадків погіршення демократії стосуються лідерів-автократів, яких було обрано на абсолютно демократичних виборах [12, с. 1108]. Більшість методологічних питань V-Dem ми вже розглядали в деяких наших попередніх дослідженнях [13].

На відміну від Freedom House, моніторинги V-Dem є унікальними завдяки поясненню демократизації/авторитаризації політичних режимів через п'ять основних індексів (Табл. 1). Кожний з індексів обчислюється автономно й пояснює важливу складову трансформації. Найбільш близьким до загального показника рівня демократизації/авторитаризації режиму є Індекс ліберальної демократії (англ. – *Liberal Democracy Index*), який, по суті, є показником дотримання режимом виборчих та індивідуальних свобод.

Таблиця 1

Індекси «якості» демократичності режиму за методологією V-Dem

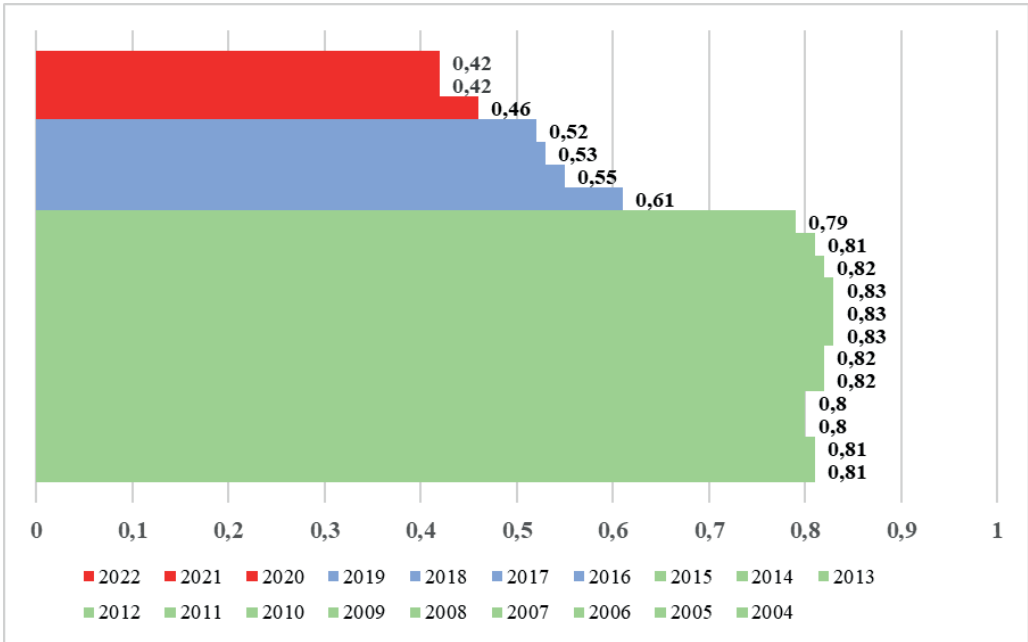
Індекси демократизації	Субіндекси/Складники	К-сть індикаторів
Індекс ліберальної демократії <i>Liberal Democracy Index</i>	Індекс електоральної демократії та Індекс ліберального складника	71
Індекс електоральної демократії <i>Electoral Democracy Index</i>	Розширена свобода слова Свобода об'єднань Частка населення наділена виборчим правом Прозорі вибори Виборність посадових осіб	25

Індекси демократизації	Субіндекси/Складники	К-сть індикаторів
Індекс ліберального складника <i>Liberal Component Index</i>	Рівність перед законом та особиста свобода Судові обмеження виконавчої влади Законодавчі обмеження виконавчої влади	23
Індекс егалітарного складника <i>Egalitarian Component Index</i>	Рівність у захисті Рівність у доступі Рівномірний розподіл ресурсів	10
Індекс партисипативного складника <i>Participatory Component Index</i>	Розвиток громадянського суспільства Пряме всезагальне голосування Розвиток місцевих адміністрацій Розвиток регіональних урядів	10
Індекс деліберативного складника <i>Deliberative Component Index</i>	Деліберативні складники	5

Ресурс: класифікація автора згідно з даними V-Dem [14, с. 50–55].

Аналізуючи стан демократії у світі, експерти V-Dem першочергово відзначають продовження регресу демократизації. Зокрема за ступенем позитивного сприйняття демократії пересічними громадянами 2022 р. вийшов на рівень 1986 р. [14, с. 9], коли 1/6 світу ще залишалась під ідеологічним контролем радянських комуністів. Стосовно Польщі, то країна демонструє значний демократичний регрес протягом останніх семи років. На думку експертів, це свідчить про загальні проблеми польської демократії на інституційному рівні, а не про спадні демократичні процеси, пов'язані із конкретно політичною елітою. Польський політичний режим класифікується як «електоральна демократія»¹, тобто обмежена демократія із збереженням достатнього рівня конкурентоздатності виборчого процесу, але значними проблемами з гарантуванням громадянської свободи й забезпеченням належного громадського контролю за політичною елітою. Регрес демократії в Польщі чітко прослідковується, починаючи з 2015 р., при цьому він виглядає закономірним, оскільки країна не змогла покращити цю спадну тенденцію (Рис. 2).

¹ Тут використовується класифікація, коли політичні режими групуються на чотири основні групи, де поряд з електоральними демократіями (англ. – Electoral Democracies) виділяють найбільш успішні країни за «якістю» демократичних інститутів (ліберальні демократії – «Liberal Democracies»), автократії із певними шансами на конкуренцію у виборчому процесі (електоральні автократії – «Electoral Autocracies») та «важкі» автократії, в яких демократичні процедури максимально обмежені чи відсутні в широкій політичній практиці (закриті автократії – «Closed Autocracies»).

Рис. 2. Динаміка Індексу ліберальної демократії за V–Dem (2004–2022 рр.)
Ресурс: розраховано автором на основі даних V–Dem – Poland, 2023 [15].

За даними Індексу ліберальної демократії, польський режим після вступу країни до ЄС після 2016 р. поступово ввійшов у стан турбулентності. Кардинальні інституційні зміни торкалися погіршення показників «якості» польської демократії та загального підвищення авторитаризації влади на чолі з партією «Право і справедливість». Розвиток демократії в Польщі після 2015 р. переживає своєрідну «шокову терапію»¹, і поки що перспектива демократичного «одужання» непомітна.

За показниками V–Dem, у період 2004–2022 рр. трансформація польського режиму пройшла три основні етапи.

1. Стабільна демократія, яка була характерна для 2004–2015 рр., коли показник Індексу ліберальної демократії коливався в межах 0,80–0,83². Такі показники відповідають найкращим стандартам центральноєвропейської

¹ Достатньо смілива аналогія з успішними економічними реформами 1989–1992 рр. польського міністра фінансів Лешека Бальцеровича [16]. Проте історична аналогія «шокової терапії» із сучасним регресом польської демократії пов’язана із системними потрясіннями на загальнодержавному рівні, а не кінцевим успіхом трансформацій.

² За методологією V–Dem, показник 0 означає найменшу відповідність політичного режиму інституційним вимогам демократії, а показник 1 – максимальну відповідність політичного режиму критеріям демократичного режиму [15].

демократії періоду десятиріччя після вступу до Європейського Союзу. У розрізі головних індикаторів демократичності політичного режиму найбільші проблеми помітні за рівнем залучення громадян до політичного життя, функціонування розвиненої мережі громадянського суспільства й ступеню децентралізації влади (відповідає Індексу партисипативних складників). Найкраще принципи демократії були реалізовані на рівні виборчого процесу (Індекс електоральної демократії) – вибори як демократичний інститут відповідали високим стандартам плюральності та конкурентоздатності.

2. Перший демократичний спад – період першого демократичного регресу 2016–2021 рр. Саме тоді політичний режим Польщі кожного року суттєво втрачав у демократії на інституційному рівні – від 0,61 у 2016 р. до 0,52 у 2019 р. Протягом цих шести років у Польщі значно погіршилися всі демократичні показники, проте країна більше ніж на половину відповідала базовим політичним атрибутам демократичного режиму. З усіх індикаторів демократичності режиму тільки Індекс партисипативних складників перетнув чисельну межу у 0,5, починаючи з 2016 р. Це свідчило, що наявні в країні проблеми з розвитком громадянського суспільства й ступенем децентралізації влади не тільки не вирішилися, але й поглибилися.

3. Другий демократичний спад – найбільший демократичний регрес режиму в Польщі, який припадає на 2020–2022 рр. Протягом даних років ситуація з рівнем демократичності режиму в Польщі стала ще гіршою. З 2020 р. політичний режим перестав відповідати показникам «більше половини демократичності» й коливається в межах 0,46–0,42. Логічно, що погіршення стану демократичності супроводжувалось і погіршенням демократії у всіх структурах режиму. Останніми індикаторами, які відповідали чисельному значенню понад 0,5, були Індекс електоральної демократії й Індекс егалітарного складника. Відповідно, плюральність виборчого процесу та рівність у гарантуванні прав і свобод забезпечувались державою найкраще. З іншого боку, ці та інші індикатори режиму знаходились на межі чи навіть за межею «понад половини демократичності», тому навряд чи можна відзначати високу «якість» демократичних процедур у Польщі.

Висновки. Отже, проведений аналіз засвідчив, що обидва моніторингові центри рівня демократичності у світі є одностайними в оцінці суттєвого регресу демократії в Польщі в останні роки. Здійснюючи цей аналіз, *по-перше*, ми спробували визначити загальну «якість» функціонування демократичних інститутів у Польщі. Для цього використали більш мейнстримовий Freedom House, орієнтований на пояснення демократизації як світової тенденції, та експериментальний V-Dem, який досліджує тенденції авторитаризації й погіршення рівня демократичності в сталих демократіях. Проте експерти обох організацій одностайні в тому, що наразі польський політичний режим пере-

буває в спадній фазі демократичності. *По-друге*, виділені нами етапи трансформації політичного режиму в Польщі демонструють негативну динаміку цього процесу, підтверджуючи високий рівень демократичності після вступу до Європейського Союзу й перехід у 2015–2016 рр. до кризи «атрибутивної демократії», оскільки відбувається поступове погіршення всіх стандартизованих індикаторів демократичності політичного режиму – від виборчого процесу до функціонування громадянського суспільства. *По-третє*, зафіксовано, що політичний режим Польщі після 2019–2020 рр. максимально наблизився до стану «гібридності». Це означає, що він поступово втрачає у якості демократичних процедур, натомість зростає рівень впливу авторитаризації на політичну систему й суспільство (через поведінку політичних еліт, зниження рівня конкуренції у виборчих процесах, порушення конституційного процесу, обмеження громадянських свобод тощо).

Звичайно, найлегше було б пов'язати процеси регресу демократії з політичним домінуванням партії «Право і справедливість» як на рівні Сейму, так і в особі чинного Президента Анджея Дуди. Проте, на нашу думку, найбільшим недоліком будь-яких емпіричних розрахунків залишається високий рівень формалізму й суб'єктивності експертних оцінок якості функціонування демократичних процедур. Для розуміння відходу Польщі від нормативних вимог до демократичності політичного режиму необхідно враховувати поточну розстановку політичних сил, рівень легітимності чинної влади й вплив зовнішньополітичних процесів (членство в Європейському Союзі, НАТО, міжнародний контекст російсько-української війни) на стабілізацію/дестабілізацію політичного режиму.

Подяка.

Висловлюю подяку за сприяння в проведенні дослідження директору Інституту політичних наук та публічного управління (Університет імені Кардинала Стефана Вишинського у м. Варшаві) професору Радославу Зендеровському.

Acknowledgment.

I would like to express my gratitude to Professor Radosław Zenderowski, Director of the Institute of Political Sciences and Public Administration (Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw) for his assistance in conducting the research.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткач О. Згорання демократії як небезпека повернення до авторитаризму. *Політичні дослідження*. 2021. №2. С. 170–185. doi: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-2-9>.

2. Марчук М. Трансформації польської демократії періоду ХХ – початку ХХІ століття. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. №2. С. 5–10. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.02.1>.
3. Демократичний транзит у країнах Вишеградської групи й Україні: вибрані аспекти / За ред. Дмитра Шевчука, Віталія Лебедюка. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. 224 с. doi: <https://doi.org/10.25264/978-617-7328-63-5>.
4. Pająk-Patkowska Beata, Pospíšilová Jaroslava. Czech and Polish Understanding of Democracy. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*. 2018. №4. P. 95–112. doi: <https://doi.org/10.14746/ssp.2018.4.5>.
5. Grzymala-Busse Anna. Populism and the Erosion of Democracy in Poland and in Hungary. URL: https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/grzymala-busse_memo_1_0.pdf (дата звернення: 23.02.2023).
6. Bernhard Michael. Democratic Backsliding in Poland and Hungary. *Slavic Review*. 2021. Vol. 80. Issue 3. P. 585–607. doi: <https://doi.org/10.1017/slr.2021.145>.
7. Horonziak Sonia. Dysfunctional Democracy and Political Polarisation: The Case of Poland. *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft*. 2022. Vol. 16. P. 265–289. doi: <https://doi.org/10.1007/s12286-022-00536-6>.
8. Buras Piotr. How Poland is Drifting Away from Liberal Democracy. Konrad-Adenauer-Stiftung. URL: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=ae73bf6e-7095-4a5a-9bb1-6e1f55cc4816&groupId=288143.
9. Poland: Nations in Transit Country Report. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/country/poland/nations-transit/2022> (дата звернення: 08.06.2023).
10. Ágh Attila. The Orbán regime as the 'perfect autocracy': The emergence of the 'zombie democracy' in Hungary. 2022. *Politics in Central Europe*. Vol. 18, Issue 1. P. 1–25. doi: <https://doi.org/10.2478/pce-2022-0001>.
11. Democracy Report 2023. Defiance in the Face of Autocratization. Varieties of Democracy (V–Dem). URL: <https://v-dem.net> (дата звернення: 14.05.2023).
12. Lührmann Anna, Lindberg I. Staffan. A Third Wave of Autocratization is Here: What is New About It? *Democratization*. 2019. Vol. 26, Issue 7. P. 1095–1113. doi: <https://doi.org/10.1080/13510347.2019.1582029>.
13. Haydanka Yevheniy. Authoritarization or Democratization: Directions of Electoral Processes in Present-Day Slovakia. *Journal of Comparative Politics*. 2021. Vol. 14, Issue 2. P. 4–16.
14. Democracy Report 2023. Defiance in the Face of Autocratization. V–Dem Institute. Gothenburg: University of Gothenburg, 2023. 56 p. URL: https://www.v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf (дата звернення: 14.05.2023).
15. Country Graph – 2023. Varieties of Democracy (V–Dem). URL: https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/ (дата звернення: 14.05.2023).
16. Koźmiński Jerzy. Działań interwencyjnych było sporo, dzisiaj się o nich nie pamięta. *Archiwum Rzeczpospolitej*. 02.01.2020. URL: <https://archiwum.rp.pl/artukul/1419309-Jerzy-Kozminski--Dzialan-interwencyjnych-bylo-sporo-dzisiaj-sie-o-nich-nie-pamieta.html> (дата звернення: 19.04.2023).

REFERENCES

1. Tkach, O. (2021). Zghortannia demokratii yak nebezpeka povnennia do avtorytarizmu. *Politychni doslidzhennia – Political Studies*, 2, 170–185. doi: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-2-9> [in Ukrainian].
2. Marchuk, M. (2021). Transformatsii polskoi demokratii periodu XX – pochatku XXI stolittia. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, 2, 5–10. doi: <https://doi.org/10.24144/2788–6018.2021.02.1> [in Ukrainian].
3. Demokratychnyi tranzyt u krainakh Vyshehradskoi hrupy y Ukraini: vybrani aspekty. D. Shevchuk, V. Lebediuk (Eds.). (2018). Ostroh: «Ostroh Academy». doi: <https://doi.org/10.25264/978-617-7328-63-5> [in Ukrainian].
4. Paják-Patkowska, B., Pospíšilová, J. (2018). Czech and Polish Understanding of Democracy. *Central European political studies, Issue 4*, 95–112. doi: <https://doi.org/10.14746/ssp.2018.4.5>.
5. Grzymala-Busse, A. Populism and the Erosion of Democracy in Poland and in Hungary. URL: https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/grzymala-busse_memo_1_0.pdf.
6. Bernhard, M. (2021). Democratic Backsliding in Poland and Hungary. *Slavic Review, Volume 80, Issue 3*, 585–607. doi: <https://doi.org/10.1017/slr.2021.145>.
7. Horonziak, S. (2022). Dysfunctional Democracy and Political Polarisation: The Case of Poland. *German Journal of Comparative Politics, Vol. 16*, 265–289. doi: <https://doi.org/10.1007/s12286-022-00536-6>.
8. Buras, P. (2018) How Poland is Drifting Away from Liberal Democracy. *Konrad-Adenauer-Stiftung*. URL: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=ae73bf6e-7095-4a5a-9bb1-6e1f55cc4816&groupId=288143.
9. Poland: Nations in Transit Country Report (2023). *Freedom House*. URL: <https://freedomhouse.org/country/poland/nations-transit/2022>.
10. Ágh, A. (2022). The Orbán regime as the 'perfect autocracy': The emergence of the 'zombie democracy' in Hungary. *Politics in Central Europe, Vol. 18, Issue 1*, 1–25. doi: <https://doi.org/10.2478/pce-2022–0001>.
11. Democracy Report 2023. Defiance in the Face of Autocratization. *Varieties of Democracy (V-Dem)*. URL: <https://v-dem.net>.
12. Lührmann, A., Lindberg I. S. (2019). A Third Wave of Autocratization is Here: What is New About It? *Democratization, Vol. 26, Issue 7*, 1095–1113. doi: <https://doi.org/10.1080/13510347.2019.1582029>.
13. Haydanka, Y. (2021). Authoritarization or Democratization: Directions of Electoral Processes in Present-Day Slovakia. *Journal of Comparative Politics, Vol. 14, Issue 2*, 4–16.
14. Democracy Report 2023. Defiance in the Face of Autocratization. V-Dem Institute. Gothenburg: University of Gothenburg, 56 p. URL: https://www.v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf.
15. Country Graph – 2023. *Varieties of Democracy (V-Dem)*. URL: https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/.

16. Koźmiński, J. Działan interwencyjnych było sporo, dzisiaj się o nich nie pamięta (2020). *Archiwum Rzeczpospolitej*. 02.01.2020. URL: <https://archiwum.rp.pl/artukul/1419309-Jerzy-Kozminski:-Dzialan-interwencyjnych-bylo-sporo-dzisiaj-sie-o-nich-nie-pamieta.html>.

Haydanka Yevheniy, Candidate of Political Science (PhD.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Political Science and State Administration, Uzhhorod National University, Ukraine

«QUALITY» OF POLISH DEMOCRACY IN EMPIRICAL MONITORING

The article presents a political analysis of problematic aspects of the Polish political regime's democracy after joining the European Union (Freedom House and V-Dem monitoring). The author determines the correlation between the dominance of «Law and Justice» and liberal democracy deterioration. The article outlines the subjectivity of empirical monitoring due to the strong influence of the international environment on the degree of democracy.

Keywords: Poland, democratization, Freedom House, Nations in Transit, V-Dem, «Law and Justice».

